
Meddelandeblad

Mottagare:

I alla kommuner: Kommunstyrelse, Socialnämnd,
vård- och omsorgsnämnd, förvaltningschefer och
verksamhetschefer

2/2011
Februari 2011

Sveriges Kommuner och Landsting

Ny bestämmelse som ger kommunerna befogenhet att lämna kompensation till enskild

Den 1 januari 2011 infördes en ny bestämmelse i 2 kap. 10 § lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter. Ändringar gjordes även i 1 kap. 2 och 4 §§ samma lag. Den nya bestämmelsen innebär i korthet att kommunerna ges befogenhet att lämna kompensation till en enskild person när hon eller han inte fått bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, inom skälig tid eller i enlighet med beslut av socialnämnden eller ett avgörande av en domstol. Kompensation får även lämnas när socialnämnden inte fullgjort en garanti som lämnats till personen att inom en viss tid eller på ett visst sätt tillhandahålla bistånd.

Bestämmelsen omfattar alla former av bistånd enligt SoL. Det finns inte någon motsvarande bestämmelse som avser insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Bakgrund

I vissa fall tar det lång tid för kommunen att verkställa ett gynnande biståndsbeslut enligt SoL, trots att beslut om bistånd enligt SoL i princip ska verkställas omedelbart. En kommun som inte inom skälig tid verkställer ett beslut eller en dom om bistånd enligt 4 kap. 1 och 2 § § SoL ska åläggas att betala en särskild avgift (sanktionsavgift). Den enskilde individen får ingen ekonomisk kompensation i en sådan situation, utan den särskilda avgiften tillfaller staten.

Det har ansetts vara en brist att kommunerna inte har befogenheter att kompensera den enskilde när socialtjänstens biståndsinsats inte uppfyller vad som t.ex. är föreskrivet i ett biståndsbeslut eller när socialnämnden inte fullgör en garanti som lämnats till personen att inom en viss tid eller på visst sätt tillhandahålla honom eller henne bistånd. (Regeringens proposition, Värdigt liv i äldreomsorgen 2009/10:116 s. 44)

I detta meddelandeblad redovisas de uttalanden som regeringen gjort i ovannämnda proposition om kommunernas möjligheter att ge kompensation till enskild person. Sidhänvisningar till propositionen ges i slutet av ett stycke när hela stycket refererar till sidan.

Ny bestämmelse möjliggör kompensation till den enskilde

Kommunens möjligheter att lämna kompensation till enskilda personer eller kompensera dem på annat sätt begränsas av bestämmelserna i kommunallagen om kommunernas befogenheter. Bestämmelsen innebär att en kommun inte ekonomiskt eller på annat sätt kan kompensera en enskild för brister i verkställigheten av beslut om bistånd utan att det av lag framgår att kommunen har en sådan befogenhet eller skyldighet, då det faller utanför den allmänna befogenheten för kommunerna att ge understöd till enskilda personer.

Genom den nya bestämmelsen i 2 kap. 10 § lagen om vissa kommunala befogenheter kan dock undantag göras från lokaliseringsprincipen (jfr 1 kap. 2 § lagen om vissa kommunala befogenheter) och principen om förbud att ge understöd åt enskilda (jfr 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900)). Det är kommunen själv som avgör om, när och på vilka villkor kompensation ska lämnas. (Prop. 2009/10:116 s. 99)

Den nya bestämmelsen

Den nya bestämmelsen i 2 kap. 10 § lagen om vissa kommunala befogenheter har följande lydelse:

En kommun får lämna kompensation till en person

- när han eller hon inte har fått bistånd enligt 4 kap. 1 eller 2 § socialtjänstlagen (2001:453) inom skälig tid eller i enlighet med ett beslut av socialnämnden eller ett avgörande av en domstol, eller*
- när socialnämnden inte har fullgjort en garanti som lämnats till personen att inom en viss tid eller på ett visst sätt tillhandahålla bistånd enligt 4 kap. 1 eller 2 § socialtjänstlagen.*

Den nya befogenheten innebär en möjlighet för kommunen att lämna kompensation till enskilda som drabbats av olika brister i tillhandahållandet av bistånd enligt 4 kap. 1 eller 2 §§ SoL efter beslut av socialnämnden eller avgörande av domstol.

Den första punkten gäller om en kommun brister i sin skyldighet att inom skälig tid verkställa ett beslut om bistånd enligt 4 kap. 1 eller 2 § SoL. Vad som är skälig tid är inte möjligt att avgöra generellt utan kan variera från fall till fall, jfr 16 kap. 6 a § SoL. Kompensation får även lämnas till en person när denne inte har fått bistånd i enlighet med ett beslut av socialnämnden eller ett avgörande av en domstol, dvs. genomförandet av biståndsinsatsen avviker från beslutet eller domstolsavgörandet. Den andra punkten gäller då en kommun finner anledning att kompensera en enskild när nämnden har garanterat den enskilde att en biståndsinsats ska verkställas inom en viss tid eller utföras på ett visst sätt och inte genomför insatsen som utlovats. (Prop. 2009/10:116 s. 99)

Vem omfattas av bestämmelsen

Utgångspunkten är att kompensationen gäller alla kommunens medlemmar. Medlem av en kommun är enligt 1 kap. 4 § kommunallagen den som är folkbokförd i kommunen, äger fast egendom i kommunen eller är taxerad till kommunalskatt där. Beslut om bistånd, t.ex. ansökan enligt 2 kap. 3 § SoL, kan även ges till den som vistas i kommunen utan att vara

folkbokförd där. Det gäller t.ex. om socialnämnden i kommunen fattat ett beslut som rör någon som inte är kommunmedlem. (Prop. 2009/10:116 s. 46)

Kommunens skyldigheter

Den kommun som väljer att utge compensation ska beakta likställighetsprincipen i kommunallagen. Det innebär att alla kommuninvånare ska kunna få compensation på samma villkor oavsett var i kommunen personen är bosatt. Det är således inte möjligt för vissa kommun- eller stadsdelar inom en kommun att utge compensation om inte alla kommun- eller stadsdelar erbjuder samma möjlighet till compensation. (Prop. 2009/10:116 s. 43)

Kommunens skyldigheter att tillhandahålla bistånd enligt 4 kap. 1 och 2 §§ SoL inskränks inte genom lagändringen. Det innebär att när en ansökan beviljats enligt SoL kan behovet inte anses tillgodosett genom att kommunen erbjuder compensation (prop. 2009/10:116 s. 98). Möjligheten att lämna compensation enligt 2 kap. 10 § lagen om vissa kommunala befogenheter till enskild hindrar inte heller att kommunen åläggs särskild avgift enligt 16 kap. 6 a § SoL. (Prop. 2009/10:116 s. 99)

Om kommunfullmäktige beslutar att införa ett system med compensation måste fullmäktige utse ansvarig nämnd. I 1 kap. 4 § andra stycket lagen om vissa kommunala befogenheter stadgas att den eller de nämnder som avses i 2 kap. 4 § första stycket SoL, dvs. vad som i den lagen benämns socialnämnden, ska ha hand om verksamhet som avser compensation. Stadgandet medför bland annat att verksamheten enligt lagen om vissa kommunala befogenheter kommer att omfattas av sekretess inom socialtjänsten enligt 26 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och att behandlingen av personuppgifter regleras i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten. (Prop. 2009/10:116 s. 98)

Utformning av systemet för compensation

Om en kommun väljer att kompensera personer för brister i utförande av biståndsbeslutade insatser bör riktlinjer för tillämpningen fastställas. Den compensation som utges kan t.ex. avse ekonomisk ersättning eller nedsättning av avgiften för den aktuella biståndsbeslutade insatsen eller erbjudande om stöd vid annan tidpunkt.

Kommunen bör i sina riktlinjer kunna ange under vilka förhållanden och till vilka belopp i olika förekommande fall compensation ska utges, hur olika avgifter ska kunna sättas ned eller hur compensation ska ske på annat sätt. (Prop. 2009/10:116 s. 46)

Överprövning

Alla som är medlemmar i en kommun kan överklaga det enskilda beslutet att lämna compensation med laglighetsprövning enligt kommunallagen. Reglerna för laglighetsprövning finns i 10 kap. kommunallagen och handlar om en ren prövning av om beslutet är lagligt eller inte. Beslutets lämplighet ligger utanför prövningen. Beslutet kan antingen kvarstå eller upphävas, domstolen kan aldrig fatta ett nytt beslut i dess ställe.

Från vilket datum kan man kräva ekonomisk compensation

I övergångsbestämmelserna till lagändringen framgår att den nya bestämmelsen får tillämpas även om den omständighet som utgör grund för att utge compensation har inträffat innan lagen har trätt i kraft. Varje kommun kan själv avgöra hur långt tillbaka i tiden som compensation ska kunna ges för olika brister i utförandet av biståndsinsatsen.

Referenser:

Lagar

Kommunallagen (1991:900)

Lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten

Lagen (2009:27) om vissa kommunala befogenheter

Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Socialtjänstlagen (2001:453)

Förarbeten

Prop. 2009/1010:116 Värdigt liv i äldreomsorgen

Denna information (art nr 2011-2-3) kan laddas ner och beställas från Socialstyrelsens webbplats: www.socialstyrelsen.se/publikationer. Den kan även beställas från Socialstyrelsens kundtjänst, 120 88 Stockholm, fax 08-779 96 67.

Publicerad: www.socialstyrelsen.se, 2010